

Lapszemle.

(*J. L—a.*) A „*Forstwissenschaftliches Centralblatt*“ f. évi 6-ik füzetében Hepp württembergi kir. főerdész a mocsár fenyőt (*pinus uliginosa*, Sumpfkiefer) részletesebben ismerteti. Ezen fanemmel tankönyveink elég mostohán bánnak el, s egyszerűen az erdei f. és a henyé f. (*p. mughus*) varietásának mondják, a nélkül, hogy állabalkotó képességére tekintettel lennének. Hepp főerdésznek alkalmá nyílt e fanemmel közelebb is megismerkedni, s észleletei alapján úgy nyilatkozik, hogy a mocsár fenyőt önálló fanemnek lehet tekinteni. Azon különbségek, melyekre nézve a mocsár fenyő a fennebb említett két fenyőtől eltér, a fővonásokban rendszeren helyesen hozatnak fel; t. i. a földön elterülő s inkább cserje alakú henyé fenyőkkel (*p. pumilio* és *mughus*) szemben, melyekre a henyé fenyő *collectiv* elnevezés csakugyan alkalmazható, a mocsár fenyő csak egyetlen egy fölfelé emelkedő törzsszel bír, az erdei fenyőtől pedig feketezöld tüvel, sötétbarna, egész violaszínű tobozaival és sötétbarna kérgével különbözik. (Ismeretes, hogy a henyéfenyők fajtái egymástól leginkább tobozaikban térnek el). A Mürsbach mellett elterülő tőzeglápon mintegy 4·4 hektárt foglal el a mocsár fenyő, még pedig elegyest *betula alba* és *betula pubescens*szel. A főállapot mindazáltal, részben tiszta csoportokban, a mocsár fenyő képezi. Ezek törzse egész 12 mtr.-nyi magasságot ér el, alsó vastagságuk pedig 25 cmtrt. tesz ki, mely azonban fölfelé igen gyorsan apad; a növekvés culminatioja az 50-ik év körül áll be, 100 éven túli kort az egyedek ritkán érnek el. De ettől egészen eltérő termőhelyi viszonyok között is találkozott czikkiró a mocsár fenyővel Engadinnak Ofenthal nevű völgyében, egy 1900 mtr. magasban fekvő igen kiterjedt, mész- és dolomit sziklával szegélyezett területen. Miből következtetve, azt kell feltenni, hogy a mocsár fenyő nincs kötve a tulajdonképeni lápos talajhoz, ámbár az ilyen magas hegységi völgyek a folytonos légköri csapadékok folytán, igen gyakran fölveszik a mocsarak jellegét. A mi a mocsár fenyőnek, mint állapot képző fanemnek magatartását illeti, ez éppen ellentétben az erdei fenyővel, teljesen árnytűrő fanem, a mit már abból is lehet következtetni, hogy 8 óra járásra kiterjedő állabokban is zárt őserdőt képez, mert ellenkező esetben a fiatal egyedek az idősebbek nyomása alatt bizonyára kivesznének, az állab lassanként kiritkulna, s végre más fanemeknek engedne helyet. A fiatal mocsár fenyő az anyafához simulva nő fel, s ha ez elkorhadva kivész, azonnal elfoglalja helyét. Engadinban a mocsár fenyők — mint ezt Tschudi is felemlíti — zárt állabokban 50 láb magasságot és 150 éves kort érnek el, vastagsági méreteik azonban itt is igen alárendeltek. Mint kitünő tüzelő anyagot, a 60-as években az Innen egészen Insbruckig tutajozták le. Hartig Tivadar szerint a *pinus uliginosa* sehol sem hatol fel a

henye fenyő régiójáig. Nördlinger a *p. pumilio*, *ulginosa* és *mughus* „hegyi fenyők“ (*Bergföhren*) collectiv névvel jelöli, s hozzájuk számítja még a pyrenei hegységben igen elterjedt, de az Alpeseiken és a fekete erdőben csak elvétve előforduló *pinus uncinatát*, mely az *uliginosával* az egy törzs képzése által a fentebbiek közül a legközelebbi rokonságban van. Hepp főerdész tapasztalatai alapján a *p. uliginosát* önálló speciesnek tartja.

Mindenesetre érdemes volna, hogy ez irányban nálunk is tanulmányok tétessenek. Részemről az erdészeti botanikával foglalkozóknak az árvamegyei Bori nevű nagy kiterjedésű (4 négyszög mértföld) tőzeglápokot, és az ugynevezett hladovkai réteket ajánlanám az átvizsgálásra, mert itt a *pinus mughus* és *silvestris* mellett az *uliginosát* is feltalálhatni vélem.

Ugyanezen közlönyben Schnittspahn hesseni nhercz. főerdész, az erdők tűzkár elleni biztosításáról értekezvén, annak az okát, hogy az erdők biztosítása a biztosító társaságok keretébe eddig még fölveve nem lett, kivált abban keresi, hogy a biztosítandó állabok értékének kipuhatolása, valamint a biztosítási díj nagyságának megállapítása nehézségekbe ütközik, másrészt pedig, hogy magok az erdőbirtokosok részéről sem igen nyilvánult eddig nagyobb érdeklődés birtokaiknak biztosítása iránt. Az erdők biztosításának kérdésével eddig leginkább Hannoverben foglalkoztak, sőt már egy biztosító szövetkezet alapszabályainak tervezete is ki lőn dolgozva, mely Burckhardt „Mittheilungen aus dem Walde“ VIII-ik füzetében ismertette is lett. E tervezet szerint a szövetkezet a kölcsönösség elvein alapult volna, a biztosítási díjak pedig a biztosítandó állabok tűzveszélyessége és az azok használati- és gazdasági értéke között mutatkozó különbségek mértéke szerint szabattak volna ki. A tűzkár nagyságát bizottságilag kellett volna meghatározni, s a kártérítési összeg utolsó $\frac{1}{4}$ -ét, a biztosított csak az illető terület tőkéletes beerdősítése után kapta volna meg. A szövetkezeteknél czélszerűbbnek véli Schnittspahn, ha az erdők biztosítását részvénytársulatok vennék kezökbe, mert biztosításról csak a közép- és kis erdőbirtokosoknál lehet szó.

Az állami- és községi erdők külön biztosítást nem igényelnek, mert ezek a köz- és községi adók minden fizetője által elegendőkép, sőt jobban vannak már biztosítva mint bármely biztosító-társaságnál; a nagy erdőbirtokos leégett erdeje felujításának költségeit a megmaradottakból fedezheti, a kis birtokost ellenben már a kisebb mérvű csapások is tönkre tehetik. Az érdekek különféleségéből látható, hogy a kölcsönösségen alapuló biztosító szövetkezetek alakulását nem igen várhatni, ennélfogva a biztosító társulatokat kellene az erdők biztosítására is rábírní. Miután az idősebb állabok kevésbé vannak a tűzveszélynek kitéve, mint a fiatalok, a biztosító-társulatok az idős állabok biztosítása által, ámbár az ezekért fizetendő biztosítási díj

kisebb lenne, mégis elegendő fedezetet nyernének. A biztosító társulatoknak nem kellene a díj kifizetését a leégett terület, bizonyos határidőn belől eszközözendő felújításához kötni, sőt ezen feltételre a biztosító szövetkezeteket sem volna szükség feljogosítani, mert az az állam dolga, hogy a törvényhozás útján az erdők fentartásáról gondoskodjék. Kártérítési összegül Schnittspahn a kerüértéket ajánlja, s úgy véli, hogy vén állaboknál a kamatlábat alacsonyabbra lehetne szabni. Végre is, mondja, ideje, hogy hozzálássunk a dologhoz, s ha egyelőre másképp nem menne, kísértsük meg biztosítási szövetkezetek alakítása által rávezetni a biztosító társulatok figyelmét erre a kérdésre.

(F. A.). A **francia faczipő-iparról** a „Centralblatt für das gesammte Forstwesen“ május havi füzete következőket közli. A faczipők többnyire luczfenyőből, ritkábban nyír és csak igen ritkán készíttetnek bükk- és diófából. Az e célra kiválasztott, többnyire 50 éves törzsek alsó végükön 70 cm., felső végükön pedig legalább 50 cm. átmérővel bírnak. E törzsek a czipő hosszának megfelelő tönkökre fűrészeltetnek, középen át ketté hasíthatnak és minden egyes ilyen darabból egy-egy czipő készíttetik. Egy közepes törzsből eszerint legfeljebb 10 pár czipő állítható elő; ezek közül a férfiaknak szántak a törzs alsó végéből, a nők és gyermekek részére készülők pedig a törzs felső végéből dolgoztatnak ki. Egy serényebb ügyes munkásnak napi keresete ez iparág mellett 1 frt 20 egész 1 frt 62 krra rug. La Lozère kerületben, összesen mintegy 1700 munkás foglalkozik faczipő készíttéssel, kik közül mintegy 1000 téli mellékfoglalkozáskép űzi e mesteriséget s csak durvább árút szolgáltat. Évenként mintegy 574.000 pár közel egy millió frank értékű ilyen faczipő készül, s ebből körülbelül a fele rész kiviteli cikket képez.

(F. A.). A „Centralblatt für das gesammte Forstwesen“ május havi füzetében Johann Pfeifer erdőtanácsos az áterdülés és ágnyesés költségeiről a következő kísérleti adatokat közli:

A kísérlet 1882. tavaszán az engelsbergi erdőgondnokságban (Osztr. Silézia) vitetett keresztül, egy 33 éves luczállal fél hektáryi próba területén.

Mindenekelőtt az elnyomott egyedek jelöltettek ki és vágattak le, s csak miután az így nyert anyag feldolgoztatott, vétetett elő a száraz ágak lenyесése, mely az uralkodó törzseken 4—6 méter magasságig eszközöltetett. A nyeséshez az Alers-féle és más kisebb kézi fűrészek használtattak, oly módon, hogy a törzsek először 2—3 m. s azután 3—6 m. magasságig tisztítottak meg a száraz ágaktól.

Mindkét munka óraszámra lett díjazva s míg az áterdülésért óránként 6 krt kaptak a munkások, az utóbbiért az első (2—3 méter) magasságban 4 krral, a második (3—6 méter) magasságban 6 krral fizettettek.

A munka eredménye és költségei a következők voltak. Az áterdőlésnél összesen 750 db luczfenyő és 9 db nyírfa szedetett ki, melyek együtt 8 ürméter ágfát adtak 5.6 köbméter tömörtartalommal. E művelet összesen 106 munkaórát, pénzben pedig, óráját 6 krral számítva, 6 frt 36 krt vett igénybe, úgy hogy egy ürméter áterdölési anyagra $13\frac{1}{4}$ munkaóra vagyis $79\frac{1}{2}$ krajczár esett.

Az ágak lenyесése az így kitisztított $\frac{1}{2}$ hektárnyi próba területen összesen 309 munkaórát vett igénybe, melyből 199.5 óra 6 krjával, 109.5 óra pedig 4 krjával fizettetett s így a költségek együtt véve = 16 frt 35 krt tettek ki. A nyесés összesen 2118 darabra terjedett ki, mihez képest egy törzs megtisztítása az ágaktól 6 méter magasságig átlagosan 8.7 percz alatt 0.77 krajczárért eszköztetett.

Ez utóbbi munkánál egy munkás 10 órai munka idő alatt 68 törzs ágait nyesheti le 6 m. magasságig, naponként tehát 52—60 krt szerezhet. Az ágnyесés eredményeként 478 darab 33 cm átmérőjű s 1 m. hosszúságú rőzseköteghez szükséges anyag nyeretett. A kötözés összesen 95.5 munkaórát, s ehhez képest egy órát 4 krajczárral számítva 3 frt 82 krt vett igénybe. Egy rőzseköteg előállításánál eszerint a nyесési költségek 3.6 krajczárért, a kötözési költségek pedig 0.8 krajczárt s így az összes költségek 4.4 krajczárt tettek.

Figyelemre méltóknak tartjuk ezen adatokat, mert újabb bizonyítékot látunk bennük arra nézve, hogy a fiatalabb állatok gondos áterdölése hazánkban sem tartozik a lehetlenségek közé, sőt itt-ott talán még a felnyесés is költségpazarlás nélkül eszközölhető, ha a munka szakszerűen és kellő felügyelet alatt vitetik keresztül. Az olyan áterdölési anyagért, mint a minőről fennebb szó volt, mindenesetre nálunk is sok helyt lehet 70—80 krt kapni s a nyесés utján nyert rőzseanyag előállítási költsége sem tekinthető oly magasnak, hogy azt különösen vízépítkezések közelében ne lehetne érte bevenni.